

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

Redacció i Administració

General Barceló, —1.—2.º

PALMA DE MALLORCA

LA AURORA

Surt cada dissapte per donar ventim i altres herbes an es qui s'ho guany

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.—Ca-Lamo Andreu Alcover, Plaça del Palau, 2.

A Palma: Llibreria d'En Guasp, Morey, 6.—Taller d'encuadernacions d'En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria Ernest Frau, Brossa.—Llibreria d'Alomar i Fontdevila, Brossa.

Dietari de l'eixida d'enguany a França i a altres nacions

Dia 14 de juliol

Cap a Roma

Avui m'han tornat deixar dir missa davant es cos de St. Francesc, de lo qual he estat contentíssim, com bé poreu suposar. He tornat donar una mirada general a sa cripta, a s'esglesia baixa i a s'esglesia alta, admirant de bell nou ses estupendes pintures que les embelleixen, he pres comiat d'aquell bon Pare franciscà aragonés, me'n vaig a s'hostal a pegar un roec, puig a sa carratella, i cap a s'estació, aont hepres es tren que a força de trompitjar mos ha arribats a Roma devers les dues, amb un sol d'aquells maleits, ben disposat a sofregir es cervell a qualsevol que s'hi pos a tir.

Mir an es Bädeker quina fonda me convenia més, i amb una carretella m'hi entrec, m'admeten, me rent, i me tir an es carrer per anar a fer unes quantes feines.

¡O la Ciutat Eterna!

Ja som a Roma. Es sa tercera vegada que hi som arribat, i faç comptes de que no sia sa derrera. ¡O la ciutat de Roma! ¡que n'hi ha de molta de gent de tot pelatge que fa més de dos mil anys que venen a Roma per coses que les preocupen, unes agradables, altres desagradables.

Quant el Bon Jesús vengué an el mon, Roma ja se comptaven que tenia set cents cinquanta quatre anys, i ja feia sigles que era la capital del mon civilisat, així com porien esser civilisats es pobles abans de que el Verb de Deu se fés homo i mos redimís amb sa seua divina sang.

Si, quant el Bon Jesús va nèixer a Betlem ja hi havia sigles que de tot lo mon acudien tracalades de gent a Roma perque ella comandava des destins i de sa sort de totes ses nacions.

Pero Roma estava destinada de Deu per comandar el mon d'una manera més alta i més trascendental, per comandar-lo segons Deu, per esser la capital de s'Imperi de Deu demunt la terra, de s'imper i de sa Rendició i de sa Salvació del mon per sa sang del Fill de Deu.

Per això Deu meteix enviá St. Pere a Roma per fer-ne es centre i es fort des seu Apostolat, per alçar-bi sa Seu Suprema de l'Esglesia, aont seu desde llavó i seuré fins a la fi del mon es Vicari de Crist, que comanda tota l'Esglesia de Deu extesa de cap a cap de mon i que no ha d'acabar mai, per més sigles que el mon duri.

Per veure aqueix Vicari de Crist, aquell que seu a sa cadira que St. Pere posá aquí i hi segué e'l fins que se morí, i de llavó hi ha seguit seient en sa persona de cada un des seus successors es Sums Pontífics Romans; per veure aqueix Vicari Suprem de Deu, lo més alt en punt a autoritat espiritual que hi ha en tot l'Univers, fora Deu; per veure aqueix Suprem Jerarca de ses coses divines fa mil noucents anys que vé gent a Roma; per això hi som vengut jo, que no som més que un granet d'arena. una pampaiola de s'era del Senyor que es vent de sa fe m'ha duit aquí a rendir an es peus des Successor de St. Pere s'homenatge coral de sa meua sumissió, adhesió, obediència i entusiasme,

Deu no m'ho tengia en retret ni en vana gloria. Amèn.

Sa fe i sa devoció a la Santa Seu, m'han duit a Roma per tercera volta. Si no hi hagués el Papa, poc m'hi seria acostat, essent-hi estat ja dues altres vegades. Conec sos principals monuments, i com a ciutat no me crida gens s'atenció, com a Ciutat es inferior a Barcelona, a Milán a Colònia, a Frankfurt, a Viena, a Berlin, i no'n parlem de París i de Londres, amb les quals ni comparanç.

No sa grandesa de Roma, lo que hi crida es pobles i ses nacions lo que hi crida es pobles i ses nacions, lo que hi fa acudir milenars de milenars d'animes, es un fet que sensa sa fe catòlica no s'explica, es fet de que es sa ciutat des Vicari de Crist, des qui fa ses vegades de Deu demunt la terra, sa ciutat del Papa... En tal concepte Roma no té igual, cap ciutat del mon no la deixarà derrera mai ni li arribará de cent llegos, per més que s'espirrin totes ses altres grans ciutats del mon: Viena, Berlin, Bones-Aires, Nova-York, París, Londres. Roma será sempre sa caporal.

Pensant amb això he trescats una partida de carrers i places de Roma i he vistes esglesies a balquena, fins que s'es fet fart, i me'n som anat a s'hostal, i a sopar i a jeure. I fins demà demati, si Deu ho vol i Maria.

Dia 15 de juliol.

S'Institut Bíblic.

L'he volgut visitar per moltes de raons. El fundá el papa Pio X per fomentar de casta granada ets estudis de la Sagrada Escriptura. Allá ont es dolents l'estudí tant per esbrellar-la i ferne benes, pertoca an es catòlics estudiar-la per fer brillar més i més devant tot lo mon es seu origen diví, que es una obra, una revelació de Deu per sa nostra santificació. Aquest Institut consisteix amb una partida de cátedres o escoles de tots es rams de estudi que abraça la Sagrada Escriptura. El Papa confiá a la Companyia de Jesús aqueix Institut, i la Companyia escuí de tots es seus sabis es floret per constituir es cos de catedràtics que havien d'ensenyar, que havien de ocupar aquelles cátedres. De tots es jesuïtes d'Espauya en triá dos: el P. Murillo, de terra castellana, que ha publicades una partida d'obres sobre la Sagrada Escriptura, i llavó el P. Fernández, mallorquí per part de pare i per part de mare i nadiu de Manacor, i deixeble meu d'Historia Esglesiástica an es Seminari de Mallorca. Consider una gran honra per mi haver tengut un tal deixeble, que fa anys que cridá s'atenció dins la Companyia de Jesús i per això ja el varen demanar d'Inglaterra per anar-hi a ensenyar teologia i n'hi ensenyá devers quatre anys; i llavó, quant se fundá s'Institut Bíblic, el feren venir a Roma per esser-ne catedràtic. I el P. Fernández s'n ha sabut desfer tan bé que avui es ademés Vice-Rector de tal Institut, es primer de tots es catedràtics després del P. Rector. Ah idò? Ell no s'hi possa per poc no el P. Fernández. I véssu es gran paper que fa aquí entre teòlegs i gent de lletres, que el respecten una cosa grossa i se treuen es capell devant ell. De manera que el P. Fernández no es sols una gloria de Manacor, sino de tot Mallorca i de l'Espanya. Bé mos va gracies a Deu!

Per tot això avui demati, després de dir missa a St. Marcel, una esglesia magnífica de s'antic Corso, prop de s'antic Col·legi Romá, una esglesia barroca gentilíssima, en poder d'uns religiosos, bona gent de tot, que m'han rebut com a germans de bon de veres; idò com he haguda dita missa i berenat i enlestides altres feines, m'espitx ben peus alts a s'Institut Bíblic, que está just derrera St. Marcel, a sa plaça de la Pilotta: ocupa tota una illeta i era el palau d'una familia noble.

Me present a sa porteria, demán el P. Fernández; i, en lloc d'ell surt el P. Juan Rovira i Orlandis, el fill major des meu amic del cor lo M. I. Sr. Comte de Rotova i Baró de l'Uixola, el qual m'ha dit que fa més d'una setmana que ses classes acabaren a s'Institut i que el P. Fernández se'n hagué d'anar anar a una Vila devora Frascati amb el P. General, aont mos espera per fer un dia plegats, i per lo meteix m'ha fet dir el P. Rovira quin dia me caurrá bé per anar amb ell a Frascati a fer un dia amb el P. Fernández; i hem compost que sia demà passat, dia 17.

Després el P. Rovira m'ha presentat an el P. Rector de s'Institut Bíblic, el P. Fonk, alemany, no gaire alt, rebacudet, simpatic, amb tota sa barba perque aviat se'n ha d'anar amb el P. Fernández a Palestina a fer estudis bíblics, i per allá convé dur sa barba. Així es que el P. Rovira m'ha dit que el P. Fernández també se deixa sa barba i que ja el trobaré barbut com el P. Fonk.

Ara ja poreu veure voltres qui ha ha d'esser el P. Fonk en punt a ciencia bíblica, allá ont la Companyia de Jesús l'ha escullit entre tots es jesuïtes del mon per Rector de s'Institut Bíblic. Bé hu poreu creure que es un d'aqueis alemanys cepats i de s'ui des vent, un d'aquells teòlegs més rimats i que en materies bíbliques sab del llim de les olles; i prou que hu ha demostrat en s'organización i retgiment d'aqueix Institut, que es un gust visitar-lo per veure una cosa tota en dere, ben ordenada, que no hi manca un gra a sa dobla ni un amèn.

He parlat una mica amb el P. Fonk, que ha comanat an el P. Rovira que m'ho mostrés tot fil per randa, i el P. Rovira ho ha fet amb molt de gust. Hem recorregudes totes ses cátedres i sa sala de Conferencies i sa sala de Revistes i sa biblioteca. Tot está a punt de pastora mia; tot lo que's pot desitjar per un centre d'ensenyança superior, allá hi es, pero ¡de quina manera!

Sa sala de Revistes es per tenir totes ses que reb s'Institut Bíblic de tot lo mon; n'hi ha de totes ses nacions, en totes ses llengos; aviat hi haurá el Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana, que m'han dit que el rebrien amb molt de gust.

Lo que crida fort s'atenció es sa Biblioteca: es una sala molt gran i molt alta; hi ha tres o quatre balconades, una demunt s'altra, i ses de més amunt son més amples que ses de més avall, i així multipliquen sa cabuda p'es llibres. Tots es prestatges o llibreríes son de ferro, segons s'estil d'Alemanya, i es llibres están tractats com un sí-senyors. Aquesta Biblioteca ja conta molts de milenars de llibres i tots son referents a la Sagrada Escriptura, referents a totes ses ques

tiens bíbliques, tal com s'estudia avui la Bíblia.

Mirant just es l'hom d'aqueis llibres, se veu sa gran quantitat de llibres alemanys que hi ha; es sa nació Alemany que ha produïts més estudis bíblics.

¡Sabeu que baden de poc i que'n tenen de poca de son ets alemanys! no sols respecte de la Sagrada Escriptura, sino respecte de tots ets altres rams des sebre humá.

Es estada una visita aqueixa que he feta a s'Institut Bíblic ben instructiva perque el P. Rovira, que n'es alumne ben nprofitat, m'ho ha mostrat tot fil per randa amb un gust fora mida.

An es Col·legi Espanyol

Sortim amb el P. Rovira de s'Institut Bíblic cap an es Col·legi de St. Jusep, es Col·legi Espanyol, que fundá el papa Lleó XIII i el doná an es Bisbes d'Espanya per que hi enviasen Seminaristes a estudiar i a perfeccionar sos estudis telògics i canònics a sa famosíssima Universitat Gregoriana, confiada p'el Papa an es Jesuïtes. Sa direcció d'aqueix Col·legi la té sa congregació espanyola de Foment de Vocacions Esglesiásticas, que començá a Tortosa Mn. Sol, i que avui dirigeix seminaris tan importants com es de Saragossa, Valencia, Barcelona, Madrid i altres. Es Rector des Col·legi Espanyol es lo Rt. Mn. Lluís Albert, valenciá de naixensa, amic meu del cor, estimadíssim an el Vaticá, de gran representació dins tots es centres esglesiásticos de Roma. Per ell esperava porer veure el Papa, com ja hu vaig conseguit l'any 1907; de llavó no l'havia tornat veure a D. Lluís, i l'he trobat xelest i trespant com sempre, i hem feta una conversada ben llargaruda de moltes de coses. M'ha pregat que no deixem mai d'enviar-li LA AURORA perque li agrada ferm lletgir-la.

M'ha dit que poré veure el Papa divenres, dia 18, a les onze amb ell i ets altres Superiors del Col·legi Espanyol. M'ha fet avinent que ara ses Audiencies Pontífiques son més difeils que primer perque el Papa s'hi cansava massa i es metges han dit que això no poria esser. Així es que sols an es bisbes se concedeixen audiencies particulars,

El P. Murillo.

Aquest catedràtic de s'Institut Bíblic anit se'n va cap Espanya per fer-hi ses vacances i per donar certes passes per sa publicació d'obres seues. M'ha dit el P. Rovira que aquest Pare estaria content de conèixer-me. Per això mos som espitxats de bell nou a s'Institut Bíblic an es moment que hem cregut que hi seria, i l'hem trobat dins sa seua cambra, rodetjat de llibres i fent sa maleta per estrenyer-li cap a Espanya. El P. Murillo está a la flor del mon p'ets estudis científics; sembla robust, espansiu i agradabilíssim. Hem conversat una bona estona de ses series tasques bíbliques i de sa partida de obres que ha publicanes sobre critica des Llibres Sagrats, en defensa dels quals ha lluitat tant i tant contra ets inimics de sa fe, contra tota classe de racionalistes, que's desteixen i palanquetgen horrorosament per llevar a la Sagrada Escriptura es carácter de llibre inspirat de Deu, que es cabalment tota sa seua essencia, tot es seu valor. El P. Murillo es sens

dupte es teòleg espanyol des nostros temps que ha treballat i ha escrit més sobre sa moderna crítica bíblica racionalista.

Ja es segur que per això la Companyia l'escullí per esser un des dos professors de llengua espanyola que's va resoldre que hi hagués a *s'Institut Biblic*. I va esser una elecció avenguentíssima; així están representades ses dues llengües espanyoles: sa castellana p'el P. Murillo, sa catalana p'el P. Fernandez. Beníssim.

Ses esglésies de Roma

Amb el P. Rovira hem visitades una partida d'esglésies. A Roma es ben bo de fer perque n'hi ha a forrellons, a casi cada carrer. Se considera que en tot Roma n'hi ha més de vuit centes. Així es que no poreu donar passa que no topeu una església o altra. Moltes d'elles son petites, naturalment; pero totes en general son interessantíssimes com obres d'art i per ses rellíquies de sants que guarden o per ses recordances històriques que desperten.

En lloc del mon se guarden tants de cossos de sants com a Roma; en lloc del mon hi han viscut tantes de persones santes, que visitaven sovint aqueixes esglésies, deixant-hi records i més records.—Això ja dona una importància excepcional a ses esglésies de Roma; pero los ne dona també fora mida es seu mèrit artístic, sa seua construcció i sa seua decoració. Es ver que a Roma no n'hi ha casi cap d'església ogival ni romànica; casi totes son o d'estil de basilica primitiva o des reneixement o barroques; s'immensa majoria son barroques, pero d'un barroc generalment preciós, gentil, senyorivol.

Estic agraïdíssim an es gran arquitecte i amic del cor D. Antoni Gaudí perque m'ha alliberat de sa preocupació feresta que tenia jo contra s'art barroc, considerant-lo com un atentat contra s'art, considerant que no hi havia més art cristià que sa basilica primitiva, es romànic-bizanti i s'ogival. Això era una exageració casi tan grossa com sa des *reneixents*, que consideraven que no hi havia més art que es de Grecia i Roma, i que es romanic i s'ogival no era més que una pura barbarie. D'aqueis dos extrems no n'hi ha cap de ver; *in medio consistit virtus*, això es, s'art cristià no està tancat dins cap estil ni dins cap escola ni es patrimoni de capsigle ni de cappoble. Totes ses èpoques artístiques: es grecs, es romans, es romànics, es bizantins, ets ogivals, es reneixents, es barrocs, uns més els altres manco, han contribuït tots esplendidament, meravellosament a sa realització i plasmació de sa bellesa artística, que dependeix exclusivament des dits, des talent, de sa destresa, des gust, de s'inspiració, de sa volada de s'artista, això es, de s'arquitecte, des pintor, de s'escultor que produeix s'obra d'art.

Tot això se veu ben clar dins ses esglésies de Roma, no just dins ses grans basíliques de St. Pere, de St. Pau, de St. Juan de Latran, de Sta. Maria la Major, sino dins aqueis centenars d'esglésies escampades per tot arreu dins Roma, moltes d'elles de poca apariència de part-defora, pero que de part-dedins son una meravella p' sa seua estructura, per sa seua decoració, per ses pintures i escultures des retauls, panys de paret i voltes, aont vibra casi sempre sa flama des geni, magnificant sa Gloria del Senyor.

De manera que s'estil barroc es un estil que dona a s'artista tant de camp per córrer i tant de fil per volar i tant de briu per fer-se amunt, com qualsevol altre estil del mon. De manera que si s'artista té molt de suc de cervell, porá fer tantes de meravelles com volgueu; ara si es curt de gambals, si va prim de lloms, si du

s'escopeta curta, si es tords voleq baixos, farà bunyols per sa mare i per sa fia. De manera que en coses d'art no es questió d'estil, sino de suc de cervell. I es precis regonéixer que s'immensa majoria de ses esglésies de Roma demostren que es qui les feren i les decoraren, en tenien de suc de cervell i sabien ben bé que duien entre mans.

Amb això s'es fet tart, i el P. Rovira li ha copat cap a *s'Institut Biblic* i jo cap an es meu hostel, i prou per avui. Fins demà demati, si Deu ho vol i Maria.

Dia 16 de juliol.

Sa basilica de Latrán.—Coses que convé tenir en compte.

Avui, com he haguda dita missa i berenat, puig a un tramvia de sa *Plaza de Venecia*, que m'ha deixat davant sa famosíssima Basilica de Latrán, anomenada *Constantiniana* o *del Salvador* i també de St. Juan p'ets *Baptisteri* d'aqueix nom que hi ha aferrat an aqueixa gran Basilica, tan gran que du es títol de *Mare i Cap de totes ses esglésies del mon*. La fundá i dotá l'emperador Constantí, entregant-la an el Papa St. Silvestre, i la dedicaren an el *Salvador* de tot lo mon.

Se diu de Latrán perque es casal d'una antiga familia anomenada *Laterana* serví de solar. En tants de sigles com conta d'existència es bo de veure que ha hagudes de sufrir moltes estamanetjades des temps i d'ets homos. Ja an es sigle X el Papa Sergi III l'hagué de refer de véia que era; durant s'Edad-Mitja hagueren de apedaçar unes quantes voltes, i an es sigle XVI, en temps del Papa Pio IV, l'hagueren de reconstruir casi tota perque ja tornava esser aldana de tot, i naturalment la feren d'estil barroc, i hi feinetjaren fins an el sigle XVIII, i el Papa Lleó XIII li allargá s'abside i va refer i completar es mosaics de sa copinya, començant un plá grandió de restauració i decoració d'aqueixa Basilica, per tants de conceptes veneranda. A's dia que estiga tota decorada com hi está ja es creuer i s'abside, será vertaderament una meravella de ses més grosses del mon en materia d'esglésies.

Vaig visitar aqueixa Basilica l'any 1878 i l'any 1907. L'any 1878 tenia jo setze anys i es natural que jo era massa tenre per poder-m'en formar concepte propi. L'any 1907 si que me'n vaig formar, i molt ventatjós respecte des creuer i de s'abside, pero pobret respecte de ses cinc naus que componen es cos de sa Basilica, sobre tot de ses laterals, massa llises i despuïades. Pero avui, mirant-les me més de prim compte, he comprés que s'arquitecte que va concebre aqueixes cinc naus, no les va concebre així com están ara, despuïades de tota decoració, horriblement blanquinoses, si no sumptuosament endiu-menjades de marbres de diferents colors i de magnífiques pintures morals revestides de mosaics. I no es duptós que a's dia que aqueixes naus estiguen decorades així, així com pertoca que estiguen, ja hu he dit més amunt i ho repetesc, serán una meravella d'aqueles més grosses del mon en materia d'esglésies, meravelloses.

Jo, he d'esser franc, la duia molt de s'arquitecte que traçá aqueixes naus perque les trobava massa magres per haver de s'església *Cap i Mare de totes ses esglésies del mon*. Pero ara me crec an el cas de tornar-li sa fama i s'honra: aqueixes naus no están acabades; només tenen s'ossam, los manca sa carn i sa pell i esperen sa decoració que los pertoca. I aqueixa decoració vendrá, si Deu vol i Maria. Ha de costar nou o deu milions; pero aqueis milions vendrán, ¡vaja si vendrán! Lleó XIII n'hi gastá un parell just dins s'abside. Persona que'n sab la prima, m'ha dit per cosa certa

nue sa decoració corresponent a ses cinc naus es cosa resolta i que's farà a son temps.

No es duptós que hi ha moltes de coses avui en dia que van molt malament per l'Esglesia de Deu; pero també n'hi ha d'altres que fa sigles que no eren anades tan bé com van ara, lo referent a construcció i restauració d'esglésies. Si, avui ses esglésies son més estimades i respectades i encobeïdes que no hu eren en diferents èpoques passades, a Roma i fora de Roma.

¿Me creurieu si vos deia que hi ha hagut temps que sa Basilica de Latrán i sa de St. Pere des Vaticá estaven tan abandonades que hi brollava erba per ses juntes des trispol i des graons d'ets altars i es guardians hi entraven es bestiar a pasturar-hi? Idó això succeia a un sigle de tanta de fe com es sigle XIV, quant es Papes havien abandonada Roma i estaven a Avinyó per viure a pler, cansats des mal estar que feia a la Ciutat Eterna. L'any 1414, a's dia de St. Pere no hi va haver oli per encendre cap llantia devant es sepulcre des Príncep d'ets Apòstols dins sa Basilica Vaticana. I quant el papa Martí feu sa seua solemne entrada a Roma, acabat d'elegir Papa, trobá ses esglésies de Roma tan esfondrades, que moltes d'elles eren un claper i altres no tenien treginada perque les era caiguda, i dins sa Basilica de St. Pau *in via Ostiensi*, de feta mal-bé que estava, hi tancaven bestiar es guardians de per allá devora, la feien servir de boal, veient-la sense servici de Deu i completament abandonada.

Tal volta qualcú se pensarà que això son coses que jo me trec des cap, com tantes d'altres n'hi ha que creuen que les m'hi trec. I no es des meu cap que les trec, sino des cronistes de Roma d'aqueles temps, que en fan una pintura de s'estat de Roma a-les-hores, feresta de tot.

—I ¿com es possible que succeïssen aqueixes coses an es sigles XIV i XV? ¿Com s'explica que aqueixes grans basíliques de Roma, ses tres més famoses i més venerandes de tot lo mon, se trobassen llavó ni se sien trobades mai en tal estat?

¡Ah germanets meus que això lletgiu! ¡sabeu que n'han succeïdes de coses an el mon i dins l'Esglesia de Deu, que ara, com les lletgim dins es documents coetanis, des temps que tals coses succeïen, un se'n fa creus i no se'n pot avenir! Això vol dir que sempre hi ha hagut bo i dolent i coses que han penjat, que no havien de penjar. Això vol dir que es una barbaritat massa grossa es creure que altre temps tot anava bé i que avui tot va malament, i que mai l'Esglesia de Deu s'era vista tan abatuda i botxinetjada com avui en dia.

Idó si, germanets meus, ses iglésies de Roma avui en dia son reines en comparança de lo que foren durant varies èpoques que an es paréixer hi havia molta de més fe que no avui. I no es duptós que n'hi havia molta de fe a-les-hores a Roma, si bé era una fe sense casi cap obra per lo que se referia a esglésies.

Idó, si, es meu cor s'es aixamplat i he tenguda una alegria grossa de tot com he sabut que hi ha es pla de decorar ses naus de sa Basilica de Latrán així com están decorats es creuer i s'abside i s'incomparable paladar enteixinat des creuer i de sa nau major, sense dupte un des més notables i preciosos que hi ha en tot lo mon.

Aquesta Basilica de Latrán sabeu que hi está de ben emplaçada! Está a s'mig d'una plaça immensa. Davant un replá grandió que hi pugen per cinc graons. Vos trobau llavó devant sa gran fatxada coronada de figures colossals del Bon Jesús i ets Apòstols. Sa fatxada abaix fa un pórtic de cinc arcades i cinc grans portals per ont

entren dins sa Basilica. Ses cinc naus fan onze trasts amb capelles, algunes grandioses i monumentals casi totes. Vè llavó es creuer amb s'altar papal i sa Confessió a's mig, aont se guarden es cap de St. Pere i es cap de St. Pau, i an es fondo s'obri s'abside de estupenda magestat amb sa gran copinya tota de mosaic, aont competja es bust colossal del Bon Jesús dins una auriola de niguls resplandents, beneint el mon.

Aquesta celeberrima basilica té una partida d'edificis confegits, tots molt notables. En primer lloc: es grandió palau pontifici, an es costat de s'epístola, aont habitaren es Papes durant molts de sigles, avui convertit en museu d'art cristià, sense dupte es més notable del mon. Es un des Palaus Pontificis que s'Estat Italiá ha deixats an el Papa, sense pretenir demunt ells cap dret ni cap domini.—An es cap des creuer a sa banda de s'Evangeli hi ha es claustre monumental, tan conegut i tan celebrat com un des claustres mig-ivals més famosos de la cristiandat.—Entre aquest claustre i s'abside hi ha sa capella del chor, i la sacristia just darrera; i s'allarga tant la sacristia de d'allá, que darrera s'abside se desclou un altre claustre grandió, aont desemboquen es *Baptisteri* de St. Juan, s'oratori de St. Juan Batista, s'oratori de Sant Juan Evangelista i s'oratori de Sant Venanzi.

No hu volgueu sobre si es conjunt de tants d'edificis es una cosa magnífica, meravellosa, estupenda.

Sta. Creu in Gerusalemme.—Santa Maria La Major.

Sortint de sa Basilica de Latrán he volguet visitar aqueixes altres dues *Basíliques Majors*, que també son interessantíssimes.

Sa de Sta. Creu fonc fundada de l'emperador Constantí per guardar una partida de rellíquies que va dur de Palestina sa mare santa Elena, com eren, es bocí més gros que's conserva de la Vera Creu, un bon troç de sa Corona d'Espines que aficaren an es cap del Bon Jesús, un des claus amb que l'enclavaren, s'espunya que li fregaren per sa boca com va dir dalt la creu que tenia set, i un troç de sa corda amb que el fermaren a sa columna per assotarlo.—Aqueixa basilica comença per un oratori que'l feren demunt un bon gruix de terra del Calvari que Sta. Elena va fer dur a Roma. Sa basilica no es gaire gran; s'edifici actual es de la darrera des sigle XV i d'estil grec-romà.

D'aqueixa Basilica li he copat a sa de Sta. Maria la Major, anomenada així perque entre ses vuitanta esglésies que la Mare de Deu té a Roma, aqueixa es sa més gran, se més gentil i sa més famosa. Es des sigle IV, des temps del papa Liberi, i la va fer un matrimoni piadosíssim i riquíssim sense infants, que volgué que tots es seus bens fossen per honrar la Mare de Deu, i li demanaren que los donás entenant aont i amb-e que los havien de gastar. La Mare de Deu los revelá que li fessen una església dins Roma an es punt que veurien tapat de neu. Era sa primeria d'agost, quant a Roma fa aquella calorota tan mala de suportar, i lo endemà demati, dia 5 d'agost, un des set pujols de Roma, s'*Esquilu* va estar tot tapat de neu, s'entén, sa cucuya. I allá meteix se feu tal església, que es aqueixa Basilica de Sta. Maria la Major, que també s'anomená de *la Mare de Deu de la Neu*.

La feren naturalment des sistema que reinava llavó per ses grans esglésies que's feien, de basilica romana, de tres naus, dividides amb columnes i de paladar pla, esplendidament enteixinat i totes ses parets revestides de marbres i mosaics; pero resultá massa fluixa, i an es sigle V, cent anys

després, en temps del papa Sixte III, fou precis apedegar-la fort, i an es sigle XV altra volta la varen refondre fent-la d'estil des renaixement, i així es avui. Es papes Sixte V i Paul V li afegiren dues capelles fondes, una a cada banda, sumptuosíssimes. I no son just elles dues que revesteixen tal sumptuositat; es tot s'interior de sa Basilica, que es una meravella de decoració: panys de paret, trispol, columnes, arcades, capelles, altars, retaules, paladar de ses naus, abside, tot es d'una gran magnificencia. Es paladar es casi tot daurat amb so primer or que ets espanyols duguérem de América tot d'una d'haver-la trobada. S'arc de triomf i s'abside conserven mosaics des sigle V, que representen l'Anunciació de Maria Verge, el Naixament i Minyonia del Bon Jesús, sa Mort d'ets Innocents, s'història de

Abraham, Isaac i Jacob, sa de Moisés i Josué. A sa copinya de s'abside n'hi ha un de mosaic des sigle XIII representant sa coronació de la Mare de Deu com a Reina i Emperadora de cels i terra.—L'altar-major es una caixa o sarcòfag de pórfid (pedra vermeia fosca) aont se guarda es cos de l'apòstol St. Macià i altres rellíquies notables. Devall l'altar major, dins sa confessió o cripta se conserven cinc posts de sa gripia de s'establia de Betlem, allà aont reclinaren el Minyonet Jesús tot d'una que fou nat. Es defores d'aquesta esglesia, fora es campanar, son pobríssims i vulgaríssims. Dins sa galeria que hi ha part demunt es portal major se conserven es mosaics que adornaven s'antiga fatxada obra de sa derrerria des sigle XIII cosa bona ferm.

ANTONI M. ALCOVER pre.

DE TOTES ERBES

S'Aucellet

(Acabatai)

I heu de creure i pensar i pensar i creure que lo endemà es diantre d'aucellet ja no tengué altre lloc aont anar més que demunt es cirerer des jardí del Rei que el Rei havia posada pena de la vida p'els qui s'atansaria a tocar-hi cap cirera.

I vos creis que s'aucellet e-hi reparàs gens a espellar aquelles cireres? ¡Bo estava ell per aturar-se per ses penes de la vida que el Rei poria posar! Lluny de fer-ne gens de cas, ja va esser partit a ampassolar-se ses cireres del Rei, i llavò que pegava a ses més madures, i cuidava estellar-se canta qui canta:

—Més poré jo
que lo Rei Turumbel·lol!
més poré jo
que lo Rei Turumbòl!
Més poré jo
que lo Rei Turumbel·lol!
més poré jo
que lo Rei Turumbòl!

El Rei just llavò s'asseia a sa taula per berenar, i poreu fer comptes quina rabiada no havia de prendre de veure es dimoni de s'aucellet que li pispava ses cireres i que encara per més burla i afronta li cantava aquella cançó tan ofisconadora. Per això fonc que se posa a cridar com un desesperat:

—¡Criats i criades! ¡correu a agafar-me aquix dimoni d'aucellet, que'l m'he de menjar frit, en que el dimoni en pass!

Es criats i criades correueren com a llonzins cap an es cirerer, i foren tan prompts de pegar grapada a s'aucellet, que l'aplegaren per una ala, i fent una gran lulea el presentaren an el Rei, que donà orde de que le hi plom: sen, l'esmocassen i el fregissen per berenar-ne llavò meteix.

I es criats i criades ja están abordats a s'aucellet; i allà un li arrabassava una ploma i s'altre n'hi arrabassava una altra, i tots estirades d'aquí i estirades d'aquí deça, i plomes a l'aire i p'en-terra, i s'aucellet que no s'aturava de dir:

—¡Ai de voltros i del Rei si no'm plomau bé! ¡Ai de voltros i del Rei si no'm plomau bé!

Tan enforiolats anaven aquells criats i criades i tan segurs estaven de que s'aucellet ja no tiraria cap cosa pus, que s'atropellaven massa a plomar-lo, i li deixaren de descurt una mica de plom i an es cap d'una ala.

Creient-se tenir-lo ben plomat, li obrin es gavaig per treure-li sa moca, i allà tots es criats i criades aficant ses mans dins es gavaig de s'aucellet per tenir part tots a s'esmocada, i s'aucellet que no s'aturava de dir:

—¡Ai de voltros i del Rei si no'm esmocau bé! ¡Ai de voltros i del Rei si no'm esmocau bé!

Pero aquells beneis de criats i criades se'n reien des xelim-i-xelam de s'aucellet, i no hu creien gens gens que ell pogués fer res nat del mon, i amb so anar tant tropell tropell les romangué una mica de budellet endins de tot de sa butzeta de s'aucellet. ¡Ni'l repa-

raren an aquell budelletxo, i zasl ja m'etziben s'aucellet dins sa pella demunt es foc.

Es saim ja era fus, i allà haurien vist s'aucellet fer xiu-xiu, i tots es criats i criades enrevoltats de sa pella, fent estabetxos de veure fregir a la vela s'aucellet, i se'n reien ben fort com sentien que ell no s'aturava de dir de dins sa pella:

—¡Ai de voltros i del Rei si no me fregiu bé! ¡Ai de voltros i del Rei si no me fregiu bé!

—¡Ja t'hi fregirem ja! deien es criats i criades ¡l massa que t'hi fregirem! ¡No te'n anirás a pen dir a Roma, no haies por, aucellet de la guitza!

I s'aucellet que no s'aturava de dir: —¡Ai de voltros i del Rei si no me fregiu bé! ¡Ai de voltros i del Rei si no me fregiu bé!

—¡Que me'n direu? Ell es dimoni d'aucellet va tenir manya per estar sempre dins sa pella amb so bequet i ets uiets defora, i així només se secorraren una mica, no se bescuitaren de bon de veure; i es beneis de criats i criades no hi pararen esment, enforiolats com anaven i desitjosos de veure la fi de s'aucellet dins sa boca del Rei.

Així es que acosten un plat a sa pella, e-hi tiren s'aucellet amb so suc, i ¡cap a dur-lo an el Rei! que esperava tot xarpat dins es menjador que le hi duguessen per engolir-lo-se amb una xuclada, per veure-se'n venja.

I heu de creure i pensar i creure que s'aucellet, quant el duien dins es plat an el Rei, i quant aquest l'agafà per etzibar-lo-se, no s'aturava de dir: —¡Ai de voltros i del Rei si no'm roeguen bé! ¡Ai de voltros i del Rei si no'm roeguen bé!

—Massa que t'hi roegarem! deia el Rei tent estabetxos de gaubansa. I ¿que fa el Rei? ¿Vos pensau que anà de fer-ne bocins de s'aucellet, abans d'empassolar-lo-se? ¿Que havia de fer-ne bocins ell! Amb sa rabia que duia de s'aucellet, amb ses ganes que tenia d'etzibar-lo-se, el se du tot d'una sencer a sa boca; i, com se'n va tèmer, el se va haver enviat, i ja no va esser a temps a roegar-lo.

Es criats i criades que li miraven es barram, notaren que no roegava, i li diuen: —¡Pero, Sr. Rei! ¿i que no roega? —¡El m'he enviat sensa voler! diu el Rei. Pero ¡no passeu ansia d'això! ¡Estigau ben descansats que no'n cantarán pus galls ni gallines de s'aucellet! ¡Ja el m'he fet meul! ¡Ja no n'hem de parlar pus! ¡Ara ja estic a pler! ¡Ja no'm tornarà fer pus ses ontes demunt es meu cirerer ni'm cantarà pus cançons! ¡Bona cançó li cantarà dins sa meua butza!

Es criats i criades se'n anaren tot contents i satisfets a fer ses seues feines, i el Rei va treure es cap a sa finestra per escampar savista per dins es seu jardí.

Tot d'una estava es més trempat del mon, pero assetsuaxí comença a sentir-se cosa per dins sa panxa, cosa que s'hi movia i que hi enforinyava. L'home comença a posar-se mal a pler i mal a pler.

—Pero ¿que dimoni pot esser això ara? deia el Rei? ¿Que dimoni serà? ¿Que me'n direu? Ell al punt el Rei ja s'hi sentí dins sa panxa qualque cosa més que allò que s'hi movia i hi enforinyava; s'hi sentí aquella meteixa veu que tantes de sóbres li havia fetes de dalt es cirerer des jardí, que li deia ben clar ¡i ben llampant de dins sa panxa:

—Més poré jo
que lo Rei Turumbel·lol!
més poré jo
que lo Rei Turumbòl!
Més poré jo
que lo Rei Turumbel·lol!
més poré jo
que lo Rei Turumbòl!

Com el Rei se sentí això dins sa panxa, quedà sensa polsos, amb sos cabeis drets; li agafa un tremolor per tot es cos, s'hagué d'asseure; i cridà així com pogué:

—¡Criats i criades! ¡correu a ca's metges, que no sé que tencl

—¡Que es això, Sr. Rei! ¿Que es que li ha agafat? ¿Que té, Sr. Rei?

—¡Que he de tenir? deia el Rei. ¡Es dimoni de s'aucellet que'm canta dins sa panxa!

—¡Lo que sentiuh? deia el Rei. I amb això es meteixos criats i criades sentiren es dimoni de s'aucellet que cantava dins sa panxa del Rei:

—Més poré jo
que lo Rei-Turumbel·lol!
Més poré jo
que lo Rei-Turumbòl!
Més poré jo
que lo Rei-Turumbel·lol!
Més poré jo
que lo Rei-Turumbòl!

Aquells criats i criades romangueren també amb sos cabeis drets, sensa polsos, aborronats; no se'n poria avenir.

Corren a ca s metges, es metges acudeixen a ca'l Rei, li regoneixen sa panxa amb tot s'esment del mon, i varen dir:

—Sr. Rei, si no li treim aquest aucellet més que depressa, Vossa Reial Majestat está llet! ¡batrà es peus!

—¡Sí que tenu raó! diu el Rei. ¡Ara meteix treis-lo-me an aquest dimoni d'aucellet! ¡Mal no hi hagués pensat a empassolar-lo-me! ¡Es que l'havia de roegar, i el m'he enviat sencer sensa voler!

—¡Pero, Sr. Rei! diuen es metges. ¡Noltros no asseguram que Vossa Reial Majestat no quedi an es si'i, si li obrim sa panxa!

I si hi he de tenir s'aucellet dedins, diu el Rei, ¿que m'assegurau sa vida?

—¡Ni poc ni gens! diuen es metges.

—¡Idò morir per morir, diu el Rei, treis-me s'aucellet abans de pus raons, i al manco me'n poré asaciar, perque, maldement només m'haja de quedar un minut de vida, li pegaré clavada, i vos assegure que'l deixaré tot engrunat i que no cantarà pus, com som Rei!

—¡Que me'n direu? Ell es metges obrin sa panxa an el Rei, que va tórcer es coll i va fer es derrer badai a l'acte, mentres que s'aucellet va esser el dimoni per sortir com la bala de dins sa panxa del Rei, i en sortí amb totes ses plomes que es criats i criades li havien arrabacades i amb so caputxet posat, i se'n anà per amunt per amunt, volant com un estel, i canta qui canta:

—¡Més he pogut jo
que lo Rei Turumbel·lol!
més he pogut jo
que lo Rei-Turumbòl!
Més poré jo
amb lo meu caputxet
que sa fia del Rei
amb so seu manguinet!

An el Rei l'hagueren d'enterrar, i la Reina i la Senyora Princesa, s'hereua de la Corona, i tots es criats i criades i senyors i senyores de la Cort el ploraren set dies.

Passat aqueis set dies s'aucellet tornà comparèixer demunt es cirerer des jardí de ca'l Rei, i allà no parava de cantar:

—¡Més poré jo
amb lo meu caputxet
que sa fia del Rei
amb lo seu manguinet!
Mes poré jo
amb lo meu caputxet
que sa fia del Rei
amb lo seu manguinet!

A sa fia del Rei li arribà a caure tcrct

aquell cantuço de s'aucellet, queun día s'amaga devall cirerer; i com e-hi com pareix s'aucellet a cantar-hi aquella cançó, l'agafa per una cameta i li pega grapada en es caputxet.

—¡que me'n direu? Ell encara no va tenir aquella cameta i aquell caputxet, com s'aucellet tornà un bell jove a la flor del mon, es més garrut i gentil que vos pogueu imaginar, un fill de Rei que una fada l'havia encantat, i que sols una fia de Rei, hereua de la Corona, agafant-lo per una cama, el poria desencantar.

I ara ja hu poreu pensar lo que per força havia de succeir que aquell fill de Rei va dir an aqueixa fia de Rei, Hereua de la Corona:

—¡Que mos casam?

—En volei! va dir ella.

I se casaren, i venguen unes noces de pinyol vermei i un ball ben vitenc i festes i sarau per llarg.

I visqueren en pau i concordia anys i més anys i encara son vius si no soa morts.

I al cel mos vegem tots plegats. Amèn.

JORDI DES RECÓ.

¿l sa Republica de Portugal?

Ja hu sabeu que es nostros republicans cap-grinosos, com pujà sa República a Portugal, juraven i perjuraaven que aviat allò seria un paradís, que totes ses coses hi anirien en popa, i que tots mos hi hauriem de mudar a Portugal, si voliem estar a pler i manetar es doblers a palades. Totes aqueixes promeses i esperances han resultat vanes i mentideres. Portugal amb sa república no ha millorat gens, sino que ha pitjorat. I no som es monárquics tot sols que ho heim: ho diuen es meteixos revolucionaris, es meteixos republicans, que ja han provat una paatida de voltes d'alçar-se contra es Govern republicà. Aqueis dies ha esvortat a Lisboa una revolució que es meteixos anarquistes anaven a fer esclatar, i entre altres coses vollien matar es President de sa República i es President des Consei de Ministres. ¿Ah idò? I amollaren una partida de bombes i mataren una partida de gent.... ¡Vaja! les va bé ferm a sa man-revès an es portuguesos amb sa República! ¡per l'estil de lo que succeiria dins Espanya si hi entraven a comandar es nostros republicans, que no hi entreran mai.... per terroliers i caps-esforats que son.

Sa vaga fabril a Catalunya

Fa més d'una setmana que ses obres i obrers de ses fàbriques de teixits de Barcelona i ciutats veinades se declararen en vaga demanant que els e millorin ses condicions de sa feina: més jornal i manco fatiga. Es Patrons diuen que no es possible accedir a lo que ets obrers i obreres demanen perque, si hi accedien, llavò haurien de tancar ses fàbriques perque no hi porien treure es tir. Ja se sab que s'Industria a Catalunya está molt compromesa i en perill perque ets obrers demanen massa i amb ses seues exigencies i conflictes que mouen sempre, fan casi impossible sa vida de ses fàbriques, i son causa de que molts de capitals que s'invertirien en empreses industrials, los inverteixen en altres coses, i ets obrers se queden sensa aquella feina que tendrien, si no reinaven a Catalunya, aqueis vents revolucionaris.

De manera que aqueixa qüestió de sa vaga d'ets obrers i obreres de ses fàbriques catalanes es una qüestió gravíssima, que es cosa de mirar-s'hi molt es Govern per aidar a resoldre-la. No cregueu que sia gens bona de resoldre. Es necessari que tots es qui hi están compromesos, obrers i patrons, hi vagen amb seny de bística véia i amb un cor ben generós i plens de bona voluntat. Si no hu fan així, sols Deu del cel sab lo que succeirà. ¡Deu don coneixement a tots i mos alliber de desgracies! Amèn!

Això havíem compost la setmana passada, i no mos hi va quebre. Avui pertoca afegir-hi que aqueixa vaga de Catalunya a la fi com que se sia resolta per bé. Es Govern presentà una fórmula de compostura entre es patrons i ets obrers; es patrons l'acceptaren, i ets obrers trampoletjaren un parei de dies, però a la fi l'arribaren a acceptar, desentent-se des sindicalistes (revolucionaris), que lo que volien era renou per veure si arribarien a dur ets obrers a moure una revolució. Això es sa desgracia d'ets obrers, que casi sempre se deixen dur de farsants i polissos, que en cap manera cerquen es bé d'ets obrers, sino servir-se'n per fins criminals, per fer revolucionaris, aont tants d'obers perden sa vida i aquells directors s'hi solen omplir ses butxaques.—Quant serà que ets obrers obriran ets uis i veuran qui es que mira per ells i qui es que tracta de dur-los a perdre!

¡O sa República!

Tenim ses oreics florides de sentir a dir an es republicans que sa República és es govern de s'igualtat de tots davant sa llei, des respecte absolut a sa dignitat humana, que s'home just per ser homo, per ses seues obres, no p'és diners que tenga ni perque sia fii o net de tal duc, comte o marquès, general o Ministre, ha d'esser respectat i ha de gaudir de tots es drets i de totes ses ventatges que sa civilització assegura a s'humanitat. I duen tan envant es nostros republicanetsxos totes aquestes ponderacions i promeses, que juren i perjuren que totes ses injustícies, parts i quarts i vexacions, abusos i desgavells que hi ha dins Espanya, provenen de que mos governa sa Monarquia i no sa República, i que, si entrava sa República, tot aniria bé de tot, l'Espanya seria un cel.

Sa desgracia des nostros republicanets es que, com e-hi ha nacions an el mon que hi governa sa República, lo que succeeix an aqueixes nacions, los fa mantiders, perque an aqueixes nacions, amb tot i haver-hi República, e-hi succeeixen moltes de coses tan xereques, esguerrades i talliquines com a qualsevol de ses nacions que hi comanda sa Monarquia. I no deim això per cap de ses Républiques de mala mort que hi puga haver a qualque recó de l'América del Sur, sino que mos referim a sa República model, a sa més gran i a sa més prestigiosa de totes ses Républiques que s'coneixen, sa República d'ets Estats Units.

Es ver que allà hi ha moltes de coses que van bé, però també n'hi ha que van ben malament, entre altres, s'odi i sa separació absoluta entra sa rassa blanca i sa rassa negra. Se considera que hi ha nou milions de negres; i es blancs la duen tant des negres, que no's volen fer gens amb ells ni els admeten a cap acte social.

An es trens, per exemple, hi ha wagons p'és blancs, i no hi pot pujar cap negre; i llavó hi ha es wagons p'és negres. A ses estacions hi ha sales d'espera p'és blancs i sales d'espera p'és negres; i finestrelles per prendre es billets es blancs, i finestrelles per prendre es billets es negres. Cap negre, per ric que sia, s'atravira a anar a cap de ses fondes que hi ha p'és blancs ni cap altre lloc destinat an aqueis, perque sap que si hi va, s'exposa a deixar-hi sa pell. Allà an ets Estats Units es poble se pren moltes de vegades sa justícia per ses seues mans, *linxant*, això es, fent benes, es pobre mortal, blanc des seu furor, fundat o infundat, i aqueix sistema de *linxar* s'exerceix sovint cuantra es pobres negres per un tres i no res. Ja está clar que ses lleis no autorisen tal sistema, però resulta que de fet no'l castiguen, i an es *linxadors* no arriben a dir-los res o los passen amb aigo beneita.

Totes aquestes coses les mos escriu una persona que fa anys que es an ets Estats Units, que hu coneix de prop an allò. I no sols conta això, sino que mos ne diu una altra que la volent posar, perque es molt célebre, val sa barba d'un soldat.

Diu aquesta persona que, trobant-se a

sa ciutat de Savannah, se va entre-sentir de que hi havia un cert *quidam* que se guanyava magnificament la vida divertint el públic amb unes visies que consistien amb això: posava un animal demunt una postigada que estava subjecte d'un cap per unes frontiges, i s'altra cap s'aguantava amb un joc de palanques, que se posaven en moviment tirant-hi es públic certes pilotes, i a-les-hores sa postigada tombava d'nn cap, i es pobre animal queia dins un pou que hi havia just allà davant, i poreu fer comptes quin capficó devia pagar sense tenir-ne ganes,

Venturosament an aquella ciutat hi havia una *Societat Protectora d'ets Animals*, la qual, com va sebre s'injustícia que se feia an aquell animal, acudi a s'Autoritat, que tot d'una prohibí que se tornàs donar tal espectacle.

Aquell que s'hi guanyava la vida, per salvar es negoci, se'n pensà una altre, que va esser llogar dos negres per que se posassen dalt sa postigada, i tombant-los sa postigada, les fessen pagar de bec dins es pou. I amb aqueixa forma se refermà s'espectacle i seguí endevant sense contradicció de negú, perque desgraciadament, si a sa gran República d'ets Estats Units hi ha *Societats Protectores d'ets Animals*, no n'hi ha cap de *Protectora des Negres*, i per lo meteix es permesa qualsevol barbaritat contra es pobres negres, que son tan homos i tan persones racionals com es blancs.

Com vos agrada sa mostra, republicanetsxos que deis que amb so govern de sa República no son possibles desigualtats, injustícies, abusos ni desgavells, i que es una llei suprema es respecte absolut de sa dignitat humana? ¡Com-es vella-vera-veu de republicanetsxos!

Paparots Infamosos

Quant Deu va veni an el mon nuncià als homos la pau, y Cristo ensenyà als deixebles de viure com a germans; per això la consciència fou donada als fills d'Adam, com premi als homos de bé y com castig als malvats.

Avui, dels sants manaments son molts que ja no'n fan cas, y goixa la dolentia que es un gust, gust *infernal*, y ara direm quatre mots en forma de breu romans (p'els qui encara s'en agraden d'ascoltar les veritats) referents als setmanaris que'l vulgo ha fet populars entre'ls lectors curts de lletra que duen els ulls clucats.

Ja es hora de dirlos: *Bèsties!* ¿de ferratge no estau farts? ¿fins quant sereu com ses mules que viuen mortes de fam? ¿No compreneu que us esploten, homos falsos i tudats, amb mentides i calumnies de que en tenen ple es gavaig? ¿No veis com, cegos, s'inspiren en la llum de Satanás, i que sols obrin sa boca per gronyir i flastomar?

Un altre temps *L'Ignorancia* donava al poble bon past; instruint-lo, el divertia amb sos escrits, tots morals.

Ara s'usen *setmanaris*, pudents com a carn de vas redactats per moderns savis que mai han estudiat.

Pretenen es bé des pobres, sos potectors averiats, i criden i baladretgen sobre injustícia social.

Tot es enfurirlos sempre contra els rics i haciendats, armen codrilles de vagos an-a qui put tot treballar.

Ells la duen de ses monjes *germanes de Caritat*, i quant se troben al llit de qualque mal atacats, tot es córrer per que hi vagin ses monjetes, a vetlar, no tenguen por que dels seus vulguin convidar-ne cap. I, si's curen, ni's recorden de qui es qu'ils ha curats; i desde els seus setmanaris escampen mil falsedats

i *posen barrels* arreu i no rectificuen mai....

Això's diu prensa ilustrada d'un poble civilisat! i això compren per *cinc cèntims* tota casta de veinats! de dins Palma i de ses viles (gent *decent* i d'araval) i així ensenyen mallorqui als nostros mesquins infants!

I jo dic que d'aquest modo Mallorca va progressant, si Deu no hi posa remei dant sery a sos Governants, tornarem a la *barbarie* si no amb els *autos*, volant a forsa de setmanaris pudents com a carn de vas.

Agost 1913.

En-Bri-Fi

que hi diu sa seua.

Sa creuada Judicial.

Es brillantísim publicista D. Severi Aznar, s'escriptor social que fa tants de anys que desde Madrid escampa per tot arreu sa bona llevor de redenció des proletariat espanyol, aqueix incansable obrer de sa ploma, que tant bé i amb tant d'entusiasme treballa per s'organización sindical d'ets obrers catòlies, havia d'anar a Barcelona l'any 1911 a donar una conferencia an ets obrers catalans sobre aqueixes materies en que es tant entès; però, no hi pogué anar, i hi envià així meteix per escrit lo que feia comptes de dirlos de paraula; i ara la benemèrita *Acció Social Popular*, que tant se destexina per sa propaganda sindical obrera, ha feta una tirada nombrosa ferm d'aquella conferencia per que ja que llavó ets obrers no la pogueren sentir, ara al manco la puguen lletgir, i d'ella mos han remesos dos exemplars que de tot cor agraim.

Havem de confessar que per D. Severi Aznar tenim a priori certa simpatia i entusiasme fervent; es llenyam del P. Gabriel Palau, del P. Campoamor, del P. Bausili i del nostro estimadíssim Mn. Pont y Llodrà, N'Aznar, com tots aqueixos ha tenguda, an el nostro veure, una visió exacta des problema obrer, i ha declarat sempre es seu pensament clar i llampant tal com toca an es qui no tenen llogada sa llengo, ni sa ploma. Per tot això hem passat un gust fora mida de lletgir aqueixa conferencia seua, que haurien de lletgir es nostros obrers, i fins i tot altres qui no son obrers, però que los volen conduir cap a sa seua redenció social.

¡Quin gust tan extremat hem sentit quant lletgírem que «sa llibertat des treball es necessaria p'és bevestar de s'obrer» que es patrons catòlies, molt lluny de combatre es sindicalisme obrer, l'haurien de favorir amb totes ses seues forces, que «es sindicat es un medi de defensa cuantra ses tiranies societaries» i cuantra ses tiranies patronals, i que es sindicats han d'esser obra d'ets obrers metexos, i no un Patronat desfressat» i mil altres punts més, que'n tota valentia i claredat envest i explica i esmenuça el senyor Aznar.

Tot li sia enhorabona a l'*Acció Social Popular* per aquesta nova obreta, i ¡endevant! fins a obtenir lo que tant necessari es avuy en dia, sa sindicació cristiana des nostros treballadors.

D. Miquel Sastre.

Aqueix dies passats es estat a Mallorca aqueix bon amic nostro, propagandista de ses *pensions per sa veiesa*; el senyor Sastre, que fa més de vuit o nou anys que treballa a Barcelona ses *coses* socials, i que publica cada any s'estadística de ses vagues an aquella ciutat, es vengut aquí, sa seua terra nadiua, a pagar s'*Institut de Previsió Nacional* i sa *Caxia de pensions per sa veiesa*, a fi de moure la gent a estoviar qualche cosa per quant seran veis.

I per això ha donades dues conferencies de pinyol vermei, una a s'*Unió Industrial* i s'altra a la *Protectora*, aquella an ets patrons i aquesta an ets obrers.

Per cert, que mos digueren persones qu'hi eren, que de socialistes n'hi havien

vists pocs ferm o casi cap, i per cert que no mos n'extranyàrem ni poc ni gens, per que parlar d'estoviar an es socialistes de s'*Obreretxo Balear* es lo meteix que rentar es cap a s'ase i perdre es temps i es lleixiu. ¡Valgué més que no hi fossen!

També en donà una de conferencia an ets obrers i no obrers des *Patronat* del P. Vives de carácter sindical-catòlic.

Noltros que conexem es pensament del Sr. Sastre amb aqueixes materies, creim que degué donar gust ferm es sentirlo.

Sobre tot, que no sia sa derrera vegade que puga venir el Sr. Sastre a fer una feina com aqueixa, i que Deu Nostro Senyor lo beneïesca. Amèn.

¡Llavó dirán!

Si, llavó dirán que es socialistes no duen es comptes ben nets i ben espor-gats.

A la Coruña ets obrers des ferrocarril s'eren aplegats en associació i feren sa virollada de entregar es càrrecs de sa junta an es socialistes. ¡Bona l'hagueren fetal! Heu de pensar i creure que, quant anaren a revisar es comptes, se trobaren amb un embui de més de 3000 pessetes.

¿Ell que'n direu? Quant cridaren es secretari de sa societat per demanar-li explicacions, se temeren que era fuit feia dies, no sabem si per mar o per terra. Lo que es cert que an aquest si que no li arribarán ja ni de prop ni d'enfora.

Aqueix estornell ha nom N'Antoni Lerman; es seu ofici era d'escrivent de procurador.

¡Si que sabé procurar per ell!

Un altre botó

Per si no basta, vataquí aqueixa altra mostra.

A Saragossa hi havia un sindicat de picapedrers i oficis semblants (*constructores de edificios*), i aqueix sindicat tenia un cobrador, i aqueix cobrador nomia Miguel Marcos, i pareix que a principi d'enguany li agafaren ganes de anar-se'n a fer un viatge, i l'home no pensà a rendir comptes i se'n dugué 814'50 pessetas qu'havia cobrades de ses cuotes des socis.

¡Ja li enviaren memories an En Miquel Marcos, si'l trobau de part des seus companys aragoneesos!

Secceió local

Així com a ses cres ja no s'hi acosten gaire perque hi han acabades ses feines des batre, ara fan sa torniola devers ets amel'lerars per aplegar ses quatre melles que son arribades a aplec, perque van massa cares per haver-les de deixar perdre.

A ses vinyes també comencen molts de golosos a fer-ni visites perque es reims ja comencen a esser saborosos, i son molts que los agrada tastarlos, perque cau ben bé un reim amb aquesta calorota que fa.

Devers es *Port* e-hi caplleva molta de gent per posar es cuiro en remui, que cau ben bé amb sa calorota que fa.

Dijous de la setmana passada es temporal va fer de de ses seuas. Un fibló de vent mesclat amb aigo dever s'Hospital i per So'n Perelló tomava i arrabçava figueres, amel lers i aubercoquers. Amb una paraula arregussava tot quant li feia nosa, i lo ¡endemá torná afegir a sa saó pero senza sa destrossa des dia abans.

Dimars passat a sa colonia del *Carme* sa celebrá s'aniversari de sa arribada del Sant Cristó. Tiraren focs artificials; hi va haver un ofici de primera, cantant sa missa d'angels, es poble.

Demá an es *Convent* hi ha festa de St. Llacintó i Predicará el P. Jusep o que fa poc que es vengut.